

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Οι επιπτώσεις της πανδημίας στη ζωή των εφήβων

A. ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Κείμενο 1. 2020, Ένα έτος που χάθηκε από τη ζωή μας;, άρθρο από μαθητική εφημερίδα

Κείμενο 2. Τασούλα Επτακοίλη, Με βλέπεις; [Μεγάλο Σάββατο]

Κείμενο 3. Γιώτα Άργυροπούλου, Πέτρα ριζιμιά

B. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

1. Η χρήση των ρηματικών χρόνων στα μη λογοτεχνικά και τα λογοτεχνικά κείμενα
2. Ο αφηγηματικός χρόνος

Αλέξανδρος & Σπύρος Μητσέλος

A. ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Κείμενο 1. 2020 Ένα έτος που χάθηκε από τη ζωή μας;

Το κείμενο προέρχεται από τη μαθητική εφημερίδα «Το Βήμα Καστριτσίου-Πάτρας», η οποία συντάχθηκε από τους μαθητές του Γενικού Λυκείου Καστριτσίου και τυπώθηκε και εκδόθηκε με τη συνδρομή της ημερήσιας εφημερίδας «ΤΟ ΒΗΜΑ» (Μάιος 2021).

Μαθητές ρωτούν τους συμμαθητές τους για τις απώλειες που βίωσαν σε μια χρονιά που όλοι την περάσαμε κυρίως στα... σπίτια μας.

Η Μ.Α. Σ. ρωτά την Δ. Π.

Τι σου είναι πιο στενάχωρο μέσα στην κατάσταση των περιορισμών που ζούμε;

«Η απομάκρυνση από τα αγαπημένα πρόσωπα με στενοχωρεί ιδιαίτερα. Μια ζεστή αγκαλιά από τον παππού ή τη γιαγιά, ένα γλυκό φιλί, ένα τρυφερό χάδι είναι μικρές απολαύσεις που τώρα εκτιμώ και νοσταλγώ πολύ. Η κοινωνική απομόνωση που αντιμετωπίζουμε μου δημιουργεί συναισθήματα αγωνίας και φόβου για την εξέλιξη της νόσου και εκνευρισμού για την απώλεια της ελευθερίας μας».

Έχει γραφτεί πως λόγω του φόβου της μόλυνσης «ο Άλλος αντιμετωπίζεται σαν διαβρωτική απειλή». Γενικά όμως υπάρχουμε μέσα από τον Άλλον. Πώς νομίζεις ότι ξεπερνιέται αυτή η αντίφαση;

«Αυτή την περίοδο το «εγώ» το θεωρούμε ως υπέρτατη αξία και τον «άλλον» ως θανάσιμη απειλή. Αντιμετωπίζουμε τον συνάνθρωπό μας ως πιθανό φορέα του ιού, καθώς μας κατακλύζει ο φόβος. Βέβαια, όπως έλεγε ο Αριστοτέλης, ο άνθρωπος είναι από τη φύση του κοινωνικό ον. Ειδικά στην περίοδο που ζούμε ο «ένας» έχει ανάγκη τον «άλλον». Είναι αναπόφευκτα μια λογική σχέση εξάρτησης και αργά ή γρήγορα θα αποκατασταθεί».

Το 2020 λόγω της πανδημίας ήταν μια χρονιά μταιώσεων και ανατροπών. Τι προσδοκάς από το 2021;

«Παρ' όλο που το 2020 ήταν μια χρονιά ανατροπών, μας έδωσε την ευκαιρία να αναθεωρήσουμε την αξία του σημαντικού. Από το 2021 προσδοκώ το αποτύπωμα που θα αφήσει η πανδημία του κορωνοϊού να είναι θετικό και οι άνθρωποι να επικεντρώνονται στη σωματική και ψυχική τους υγεία. Κυρίως, να πάψουν να αναζητούν την ευτυχία στα υλικά αγαθά».

Η Ζ. Α. ρωτά την Κ. Κ.

Πώς νιώθεις για αυτά που συμβαίνουν γύρω μας, για τους χιλιάδες θανάτους καθημερινά; Σε έχει επηρεάσει ψυχολογικά; Έχεις κάποιες σκέψεις για αυτό;

«Στην αρχή δεν είχα συνειδητοποιήσει τη σοβαρότητα της κατάστασης και τις συνέπειες που έχει αυτός ο φονικός ιός. Έπειτα όμως από την τραγωδία που διαδραματίζεται μέχρι και σήμερα, τους χιλιάδες θανάτους στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό, έχω προβληματιστεί ιδιαίτερα, όπως και οι περισσότεροι πιστεύω. Μαθαίνοντας πρόσφατα ότι ένας γνωστός είχε νοσήσει από κορωνοϊό, ένιωσα και η ίδια να απειλούμαι αλλά και τα πρόσωπα που αγαπάω. Για όλους είναι δύσκολη αυτή η περίοδος, αλλά οφείλουμε να προσέχουμε, για να εξασφαλίσουμε τόσο τη δική μας όσο και την υγεία των άλλων. Αυτό το διάστημα συνειδητοποίησα τον καταλυτικό ρόλο της «ατομικής ευθύνης» για την ευρυθμία μιας κοινωνίας. Νιώθω ότι αυτό με ωρίμασε, κατά κάποιον τρόπο».

Η Ε. Σ. ρωτά την Π. Μ.

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας σημειώνεται αλματώδης αύξηση στη χρήση των social media. Είναι αληθές πως οι μαθητές έχετε επηρεαστεί από αυτή την έξαρση;

«Οι νέοι είμαστε εξοικειωμένοι εδώ και καιρό με τα social media αλλά με την καραντίνα οι ώρες που περνάω μπροστά από το κινητό μου έχουν σχεδόν διπλασιαστεί. Είναι όμως το μόνο μέσο για να επικοινωνώ, ψηφιακά δυστυχώς, με τους φίλους μου. Δεν πιστεύω πως οι ώρες που περνάω μπροστά από την οθόνη του κινητού μου με έχουν επηρεάσει ιδιαίτερα, διότι έμαθα από τον πρώτο εγκλεισμό να ελέγχω τη χρήση του και να μην επιδρά αρνητικά στην ενασχόλησή μου με τα μαθήματα και τις άλλες βιωματικές δραστηριότητές μου. Όμως, σίγουρα, τα άτομα που δεν έχουν αυτοκυριαρχία μπορούν εύκολα να πέσουν στην παγίδα της εξάρτησης».

Έχει παρατηρηθεί πως στη διάρκεια της πανδημίας ελλοχεύουν αρνητικές συνέπειες για την ψυχική υγεία της πλειονότητας των νέων στη χώρα μας. Σε εσένα πώς έχει επιδράσει ψυχολογικά; Έχει επηρεάσει την ενασχόλησή σου με το διάβασμα;

«Η πανδημία είναι γεγονός ότι μπορεί να επιδράσει θετικά και αρνητικά στον ανθρώπινο ψυχισμό. Ο καθένας μας προσλαμβάνει διαφορετικά τις εξελίξεις. Οι αιτίες πολυπαραγοντικές. Προσωπικά ο εγκλεισμός έχει επιδράσει περισσότερο θετικά παρά αρνητικά στην ψυχολογία και στο διάβασμά μου. Προσπαθώ να προσαρμόζομαι στις αλλαγές και να τις στρέφω υπέρ μου».

Κείμενο 2. Τασούλα Επτακοίλη, [Μεγάλο Σάββατο]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το βιβλίο «Με βλέπεις;», που γεννήθηκε στο διάστημα της «καραντίνας» (2020) λόγω της πανδημίας. Η Φωτεινή Τσαλίκογλου και η Τασούλα Επτακοίλη αλληλογραφούν, προσπαθώντας να κατανοήσουν τα όσα πρωτόγνωρα συμβαίνουν γύρω τους. Φωτεινή Τσαλίκογλου, Τασούλα Επτακοίλη, Με βλέπεις;, Εκδόσεις Καστανιώτη, 2020, σελ. 52

Μεγάλο Σάββατο

Σήμερα στο σούπερ μάρκετ έγινε μεγάλος καβγάς. Δυο γυναίκες ήταν μπροστά στον πάγκο με τα λαχανικά. Μεσήλικες, καλοβαλμένες. Η μία διάλεγε μαρούλι· έπιανε το ένα, το κοίταζε, το άφηνε για να πιάσει το επόμενο. Χωρίς γάντια. Η άλλη της έκανε παρατήρηση. Τις έβλεπα από μακριά, τα πρόσωπά τους άρχισαν να κοκκινίζουν, οι φωνές τους δυνάμωναν σαν το κύμα που πλησιάζει την ακτή και σκάει με ορμή πάνω στα βράχια. Λόγο τον λόγο, έφτασαν να ξεστομίζουν βρισιές ανείπωτες. Με μίσος, με περιφρόνηση. Σκέτο δηλητήριο. Με αφορμή τα γυμνά δάχτυλα πάνω σ' ένα μαρούλι.

Φαίνεται αστείο ίσως. Αλλά δεν είναι.

Τρέμω στη σκέψη τού πόσος καταπιεσμένος θυμός, πόσα ζοφερά συναισθήματα, πόσα αγκάθια θα βγουν στην επιφάνεια μόλις αυτή η δοκιμασία τελειώσει. Ή μόλις νομίσουμε ότι θα έχει τελειώσει. Πόσες καρδιές θα μείνουν εντελώς άδειες όταν πια θα έχει στραγγίξει από μέσα τους ο φόβος.

Κι όλα αυτά εξαιτίας της αφής. Που την τρέμουμε και ταυτόχρονα την αποζητούμε όσο τίποτ' άλλο αυτόν τον καιρό.

Το δέρμα μας, με περισσότερες από ενάμισι εκατομμύριο νευρικές απολήξεις, είναι το μεγαλύτερο όργανό μας. Είναι το κάστρο μας, το τείχος που πρέπει να κρατήσει μακριά τον ιό. Και την ίδια ώρα γίνεται φυλακή. Μας στερεί το χάδι, τις αγκαλιές, τη χαρά της εξερεύνησης του κόσμου που μας περιβάλλει.

«Τα χείλη και το δέρμα ενθυμούνται, έχουν μνήμη», λέει ο Καβάφης.

Θα θυμούνται, άραγε, τα χείλη και τα ακροδάχτυλά μας πόσα στερήθηκαν αυτή την άνοιξη;

Καλή Ανάσταση, Φωτεινή.

Κείμενο 3. Γιώτα Άργυροπούλου, Πέτρα ριζιμιά

Η Γιώτα Αργυροπούλου υπήρξε φιλόλογος και ποιήτρια. Το κείμενο προέρχεται από το ηλεκτρονικό Λογοτεχνικό Περιοδικό Πλανόδιον: <https://bonsaistoriesflashfiction.wordpress.com/2018/03/05/giota-argyropoulou-petra-rizimia/>

Μαζεύαμε σπαράγγια κι από χωράφι σὲ χωράφι βρεθήκαμε στὸ ξάγναντο κάτω ἀπὸ τὸν Ἄ-γιο Πέτρο. Μοῦ ἔδειξε κάτι σκόρπιες πέτρες. Ἦταν καλύβι πέτρινο παλιά, ξερολιθιά. Πέθανε ἐδῶ φυματικός, εἰκοσιδύο χρονῶ παλληκαράκι, τοῦ Κώστα Νίκου ὁ ἀδερφός. Τὰ σπίτια μας μιὰ πόρ-τα.

Τοὺς φυματικούς δὲν τοὺς κρατοῦσαν τότε στὰ χωριά. Ἐνα μεσημεράκι, λείπανε ὅλοι, ἄ-φησε τὸ σπίτι στὸ χωριὸ γιὰ νὰ πεθάνει ἐδῶ στὴν ἐρημιά. Πῆρε ἀργὰ τὴν κατηφόρα· λίγο πιὸ κά-τω σταμάτησε. Ἐριξε πίσω μιὰ ματιὰ σὰ νὰ χαιρέταγε τὸ σπίτι του μὲ τὴν αὐλή, ὅ,τι χαρὰ εἶχε ζή-σει, κι ἔτσι ὅπως μάζεψε τὸ βλέμμα του νὰ φύγει, μὲ εἶδε πού τὸν κοίταγα μαρμαρωμένη στὴν ποριά. Σήκωσε σιωπηλὸς τὸ χέρι, μὲ χαιρέτησε. Σὰ νὰ μοῦ ἔλεγε «ἔχε γειά». Δεκάξι θά ἴμουν; Δε-καεφτά; Μ' ἔπιασε, ὅπως ἔφευγε, τὸ κλάμα.

Ἦ μάνα του κάθε πρωὶ τοῦ πήγαινε φρέσκο νερὸ καὶ ζυμωτὴ κουλούρα, ὅ,τι ἄλλο τῆς βρι-σκόταν. Τὰ ἀκούμπαγε σὲ τούτη δῶ τὴ ριζιμιά τὴν πέτρα. Τὰ λέγαν μὲ τὰ μάτια. Ὅλα εἰπωμένα. Σκάλος¹, χαράκι, βοτανίσματα, ἡ μέρα τὴν περίμενε· ἔφευγε ἡ μαυρομάνα του φαρμάκι.

Ἐνα πρωὶ βρῆκε τὴ βίκα τὸ νερὸ καὶ τὸ ζεμπίλι τὸ ψωμί πάνω στὴν πέτρα ἀπείραχτα. Τὸν ἔπλυνε, τὸν ἄλλαξε, τὸν στόλισε ἀγριολούλουδα στὸ τρίπλινο σεντόνι. Τοῦ εἶπε ὅσα ἤξερε, γαζί, τὰ μοιρολόγια· τοῦ ἔπλεξε κι ἄλλα γιὰ τὰ νιάτα του καὶ γιὰ τὴν ἐρημιά του. Ὅταν πιὰ χόρτασε τὰ δάκρυα, τὰ τραγούδια, βάρεσε λυπητερὰ τ' Ἄη-Πέτρου τὴν καμπάνα.

ΘΕΜΑΤΑ

Θέμα Α

A1. Να αποδώσετε συνοπτικά σε ένα περιληπτικό κείμενο 70-80 λέξεων τις απόψεις της μαθήτριας Δ.Π. για τις επιπτώσεις της πανδημίας στις ανθρώπινες σχέσεις και τις προσδοκίες της για το μέλλον.

Μονάδες 15

Θέμα Β

B1. Ποιες επιπτώσεις της πανδημίας αποκαλύπτονται από την αφήγηση του περιστατικού στο σούπερ μάρκετ και τα σχόλια της αφηγήτριας στο Κείμενο 2; Να καταγράψετε δύο χωρία του Κειμένου 1 στα οποία οι μαθήτριες αναφέρουν αυτές τις επιπτώσεις. (80-90 λέξεις)

Μονάδες 15

B2. α. Το Κείμενο 1 έχει τη μορφή μιας ιδιότυπης συνέντευξης στην οποία «*Μαθητές ρωτούν τους συμμαθητές τους για τις απώλειες που βίωσαν*» την περίοδο της πανδημίας και του εγκλεισμού. Τι προσφέρει η επιλογή αυτού του τύπου κειμένου στη συγκεκριμένη περίπτωση; (Μονάδες 8)

β. Να εντοπίσετε το απόσπασμα του Κειμένου 2 στο οποίο υπάρχει αφήγηση (μονάδες 3). Ποια η λειτουργία της στο κείμενο; (Μονάδες 4).

Μονάδες 15

B3. Να εντοπίσετε από μία εκφραστική/γλωσσική επιλογή με την οποία αισθητοποιείται στο αφηγηματικό μέρος του Κειμένου 2:

ι. η διάρκεια της σκηνής / αντιπαράθεσης μεταξύ των δύο γυναικών.

¹ σκάλος: σκάλισμα

ii. η ένταση της σκηνής / αντιπαράθεσης μεταξύ των δύο γυναικών.

Μονάδες 10

Θέμα Γ

Γ1. Ποιο, κατά τη γνώμη σας, είναι το θέμα που αναδεικνύεται από την ανάγνωση του αφηγήματος της Γιώτας Αργυροπούλου «Πέτρα ριζιμιά» (Κείμενο 3); Να απαντήσετε με βάση τρεις κειμενικούς δείκτες; Ποιες σκέψεις σας προκαλεί το θέμα αυτό στη σημερινή εποχή της πανδημίας; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Θέμα Δ

Δ1. Στο Κείμενο 1 η μαθήτριά Μ.Α. Σ. απευθύνει σε συμμαθήτριά της την παρακάτω ερώτηση: «Έχει γραφτεί πως λόγω του φόβου της μόλυνσης 'ο Άλλος αντιμετωπίζεται σαν διαβρωτική απειλή'. Γενικά όμως υπάρχουμε μέσα από τον Άλλον. Πώς νομίζεις ότι ξεπερνιέται αυτή η αντίφαση;».

Να σχολιάσετε τις παραπάνω απόψεις και να απαντήσετε στο παραπάνω ερώτημα που θέτει η μαθήτριά (300-400 λέξεις).

Το κείμενό σας θα δημοσιευτεί στο επόμενο φύλλο της ίδιας σχολικής εφημερίδας από την οποία προέρχεται το παραπάνω απόσπασμα.

Μονάδες 30

Β. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

1. Ο ρηματικός χρόνος

Το ρήμα αποτελεί τον πυρήνα γύρω από τον οποίο «περιστρέφονται» οι όροι μιας πρότασης. Η επιλογή ενός ή άλλου ρηματικού χρόνου του ίδιου ρήματος δεν έχει δευτερεύουσα αλλά κυρίαρχη σημασία, εφόσον καθορίζει το νόημα αλλά και τον ιδιαίτερο χρωματισμό του λόγου με τις συνδηλώσεις που αναπτύσσονται μεταφέρει.

Οι χρόνοι του ρήματος – Οι χρονικές βαθμίδες

Ενεστώτας	
Δηλώνει πράξη που υφίσταται ή εξελίσσεται στο παρόν, τονίζοντας τη διάρκεια ή/και την επανάληψή της.	<i>Εν αγνοία μας, παρακολουθούμε, επιτηρούμαστε, ελεγχόμαστε ολοένα περισσότερο (διάρκεια).</i>
Πιο σπάνια να χρησιμοποιείται για να προσδώσει δραματικότητα σε αφήγηση (ιστορικός ενεστώτας) Τα γεγονότα παρουσιάζονται «ζωντανά» σαν να συμβαίνουν την ίδια στιγμή της αφήγησης μπροστά στα μάτια του κοινού.	<i>Μόλις μπαίνω, λοιπόν, στο μαγαζί, ορμά προς το μέρος μου και τινάζει τη γροθιά προς το πρόσωπό μου. Σκύβω και εγώ και τον αποφεύγω την τελευταία στιγμή. Πέφτει πάνω στην εσωτερική βιτρίνα και σπάει το τζάμι. Το πάτωμα γεμίζει με σπασμένα γυαλιά! Τι να κάνω; Το βάζω στα πόδια και εξαφανίζομαι.</i>
Τέλος, ο Ενεστώτας μπορεί να δηλώνει κάτι προγραμματισμένο στο μέλλον.	<i>Αύριο ταξιδεύουμε για Θεσσαλονίκη!</i>
Παρατατικός	
<ul style="list-style-type: none">Δηλώνει τη διάρκεια ή επανάληψη μιας πράξης ή μιας κατάστασης στο παρελθόν.Στην αφήγηση αισθητοποιεί/ μεταφέρει το γενικό κλίμα / την ατμόσφαιρα της ιστορίας με τις επαναλαμβανόμενες και εξελισσόμενες καταστάσεις που αποδίδει.	<i>Σε κάθε σφύριγμα του διαιτητή σηκωνόταν από τη θέση του και διαμαρτυρόταν (επανάληψη).</i> <i>Το γήπεδο βούιζε σαν μελίσσι, οι καραμούζες το κρατούσαν σε συνεχή εγρήγορση. Η σκιά του διαιτητή γλιστρούσε μαύρη. Το χρονόμετρο προχωρούσε. Ογδόντα πέντε, ογδόντα έξι.</i>
Μέλλοντας	
Δηλώνει πράξη ή κατάσταση που θα εξελιχθεί στο μέλλον με τρόπο διαρκές ή/και επαναλαμβανόμενο (Εξακολουθητικός)	<i>Θα διαβάζω κάθε μέρα από δύο ώρες (επανάληψη).</i>
Ή θα εξελιχθεί συνοπτικά στο μέλλον (Στιγμιαίος μέλλοντας).	<i>Θα σου απαντήσω το βράδυ.</i>

Ή θα έχει ολοκληρωθεί στο μέλλον (Συντελεσμένος μέλλοντας).

Γενικά, η μελλοντική διατύπωση εκφράζει πρόβλεψη, εικασία του γράφοντος, κάτι που είναι πιθανό αλλά όχι βέβαιο ότι θα συμβεί.

Μέλλοντας χρησιμοποιείται, επίσης, στην προδρομική αφήγηση (πρόληψη).

Θα έχω τελειώσει ως τις οκτώ.

Καθώς η βιοτεχνολογία και η μηχανική μάθηση θα βελτιώνονται, θα γίνεται ολοένα και πιο εύκολο να χειραγωγηθούν τα βαθύτερα συναισθήματα και οι επιθυμίες των ανθρώπων.

Της έσφιξε τρυφερά το χέρι με ένα χαμόγελο αυτοπεποίθησης. Μετά από χρόνια η Μαρία, συζυγός του πλέον, θα του εκμυστηρευόταν ότι ακριβώς αυτή η αυτοπεποίθησή του τις έκανε πολύ αρνητική εντύπωση κατά την πρώτη γνωριμία τους.

Αόριστος

Δηλώνει ότι κάτι έγινε κάποια στιγμή στο παρελθόν.

Η χρήση του αορίστου προσδίδει την αίσθηση γρήγορης βήμα προς βήμα αφήγησης που μεταφέρει την ένταση της εξέλιξης.

Τονίζει ότι κάτι θα συμβεί άμεσα ή με βεβαιότητα (μέλλον).

Δηλώνει μια γενική αλήθεια, κάτι που συμβαίνει συνήθως (γνωμικός αόριστος).

Τρομοκρατική επίθεση έπληξε πριν από λίγο το Παρίσι.

Στο ογδόντα εννέα λεπτό ο Μπιλ ξεπετάχτηκε σαν καθαρόαιμο, έδωσε την μπάλα στον Τρόζο, ο Τρόζος του την έκανε πάσα και ο Μπιλ με ένα σπάσιμο της μέσης άνοιξε την άμυνα και μπήκε με την μπάλα στα δίχτυα. Το γήπεδο ούρλιαξε.

Σε δυο λεπτά έφτασα.

Είδε ο τρελός τον μεθυσμένο κι έφυγε.

Παρακείμενος

Δηλώνει το συντελεσμένο στο παρόν (εκείνο που σημαίνει το ρήμα έγινε στο παρελθόν και έχει τελειώσει την ώρα που μιλάμε). Η επιλογή του δηλώνει μια μορφή ανασκόπησης του παρελθόντος στο παρόν.

Έχω ασκήσει τρία διαφορετικά επαγγέλματα έως τώρα.

Υπερσυντέλικος

Δηλώνει το συντελεσμένο στο παρελθόν (εκείνο που σημαίνει το ρήμα ήταν τελειωμένο στο παρελθόν πριν γίνει κάτι άλλο).

Είχε παίξει μόνο δευτερεύοντες ρόλους, πριν την εμφάνισή του στον «Τιτανικό».

2. Ο αφηγηματικός χρόνος - Τεχνικές διαχείρισης

Ο αφηγητής συχνά αναδιατάσσει στην εξιστόρηση τη σειρά των γεγονότων, επιταχύνει ή επιβραδύνει την αφήγηση, μεταβάλλοντας τη διάρκειά τους, αφηγείται μία ή πολλές φορές ένα γεγονός διαμορφώνοντας τη συχνότητά τους. Μεταπλάθει έτσι τον **ιστορικό** χρόνο σε **αφηγηματικό** σε τρία επίπεδα (τη **σειρά**, τη **διάρκεια** και τη **συχνότητα**), ακολουθώντας διάφορες τεχνικές:

Α. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΕΙΡΑ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ	
Γραμμική αφήγηση	Παρουσίαση των γεγονότων στη χρονική σειρά που συνέβησαν, η οποία επιτρέπει την παρακολούθηση της ακολουθίας των γεγονότων και τη χρονική κατάταξή τους από τον αναγνώστη
Ανάληψη / Αναδρομή	Αναδρομική αφήγηση παρελθοντικού συμβάντος, με την οποία φωτίζονται καταστάσεις που έχουν τις ρίζες τους στο παρελθόν και διατηρείται αμείωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη.
Πρόληψη	Πρόωρη / προδρομική αφήγηση με την οποία τα γεγονότα συσχετίζονται με τη μελλοντική εξέλιξη, ώστε να κατανοηθεί η σημασία τους και να προϋδαστεί ο αναγνώστης.
Β. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ	
Επιτάχυνση	Συνοπτική απόδοση των γεγονότων (περίληψη) ή αποσιώπηση κάποιων μειωμένου ενδιαφέροντος (έλλειψη), με στόχο την εστίαση στα σημαντικά.
Επιβράδυνση	Διεξοδική παρουσίαση λεπτομερειών των γεγονότων (επιμήκυνση) ή ακόμη και πάγωμα του χρόνου (παύση), που επιτρέπουν να αποδοθούν οι εσωτερικές διεργασίες των προσώπων και να ενισχυθεί η αγωνία του αναγνώστη για την εξέλιξη.
Σκηνή	Ισοχρονία πραγματικού χρόνου των γεγονότων και αφήγησής τους με διαλόγους ή εσωτερικούς μονολόγους (δραματοποίηση αφήγησης).
Γ. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ	
Μοναδική αφήγηση	Αφήγηση μια φορά αυτού που στην ιστορία συνέβη μια φορά με την οποία τονίζεται η μοναδικότητα του γεγονότος (συνήθως Αόριστος ή ιστορικός Ενεστώτας)
Θαμιστική αφήγηση	Αφήγηση μια φορά αυτού που στην ιστορία συνέβη πολλές φορές / συνέβαινε κατ' επανάληψη, με την οποία αναδεικνύεται η διάρκεια και η επανάληψη (Παρατατικός ή Ενεστώτας)
Επαναληπτική αφήγηση	Αφήγηση πολλές φορές αυτού που στην ιστορία έγινε μια φορά, με την οποία προσδίδεται έμφαση στο γεγονός (συνήθως Αόριστος ή ιστορικός Ενεστώτας)

ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

In medias res	Έναρξη της αφήγησης όχι από την αρχή, αλλά από τη «μέση» της υπόθεσης, από ένα σημείο της που παρουσιάζει ενδιαφέρον (π.χ. η Οδύσσεια).
Ab ovo	Έναρξη της αφήγησης από την αρχή, από το αρχικό χρονικά γεγονός.
Εγκιβωτισμός	Ενσωμάτωση μιας μικρότερης αφήγησης στη βασική (συχνά πρόκειται για αναδρομή από ένα άλλο αφηγητή-πρόσωπο της ιστορίας).
Παρέκβαση	Προσωρινή διακοπή της ροής των γεγονότων και αναφορά σε άλλο γεγονός / θέμα που δεν σχετίζεται άμεσα με την υπόθεση του έργου. Λειτουργεί και ως επιβράδυνση (παύση)
Προοικονομία	Διαμόρφωση εκ των προτέρων των συνθηκών για την αληθοφανή εξέλιξη της ιστορίας.
Προσήμανση	Στοιχεία που προϊδεάζουν (υποψιάζουν) τον αναγνώστη για ό,τι πρόκειται να συμβεί.

Εφαρμογές / Ασκήσεις στα κείμενα αναφοράς

1. Στις συνεντεύξεις που περιέχονται στο Κείμενο 1 (2020. Ένα έτος που χάθηκε από τη ζωή μας;)

- i. Η Δ.Π. εστιάζει στο παρόν (κυρίως) και στο μέλλον.
- ii. Η απάντηση της Κ.Κ. αποτελεί μια μορφή ανασκόπησης του παρελθόντος στο παρόν.

Ναι επιβεβαιώσετε τα παραπάνω με βάση τους ρηματικούς χρόνους και τις επιρρηματικές φράσεις που χρησιμοποιούνται, παραθέτοντας τα αντίστοιχα χωρία.

2. Να επαναδιατυπώσετε το παρακάτω απόσπασμα από το Κείμενο 2 (Τασούλα Επτακοίλη, [Μεγάλο Σάββατο]), μεταφέροντας τους υπογραμμισμένους παρελθοντικούς ρηματικούς τύπους (ΣΤΗΛΗ Α) σε άλλο χρόνο, ώστε να προσδώσετε στην αφήγηση δραματικότητα.

Απόσπασμα	Επαναδιατύπωση
<i>Δυο γυναίκες <u>ήταν</u> μπροστά στον πάγκο με τα λαχανικά. Μεσήλικες, καλοβαλμένες. Η μία <u>διάλεγε</u> μαρούλι· <u>έπιανε</u> το ένα, το <u>κοίταζε</u>, το <u>άφηνε</u> για να πιάσει το επόμενο. Χωρίς γάντια. Η άλλη της <u>έκανε</u> παρατήρηση. Τις <u>έβλεπα</u> από μακριά, τα πρόσωπά τους <u>άρχισαν</u> να κοκκινίζουν, οι φωνές τους <u>δυνάμωναν</u> σαν το κύμα που πλησιάζει την ακτή και σκάει με ορμή πάνω στα βράχια. Λόγο τον λόγο, <u>έφτασαν</u> να ξεστομίζουν βρισιές ανείπωτες.</i>	

3. Να εξηγήσετε την επιλογή του ρηματικού χρόνου στους υπογραμμισμένους τύπους του παρακάτω αποσπάσματος (ΣΤΗΛΗ Α). Στη συνέχεια, να επαναδιατυπώσετε το απόσπασμα, μεταβάλλοντας τους υπογραμμισμένους ρηματικούς τύπους, ώστε να δηλώνεται στιγμιαίο γεγονός στο παρελθόν.

Απόσπασμα	Επαναδιατύπωση
<i>Λίγο πιο κάτω <u>σταματάει</u>. <u>Ρίχνει</u> πίσω μιὰ ματιά σὰ νὰ χαιρέταγε τὸ σπίτι του μὲ τὴν αὐλή, ὅ,τι χαρὰ εἶχε ζήσει, κι ἔτσι ὅπως <u>μαζεύει</u> τὸ βλέμμα του νὰ φύγει, μὲ <u>βλέπει</u> πού τὸν κοίταγα μαρμαρωμένη στὴν ποριά. <u>Σηκώνει</u> σιωπηλὸς τὸ χέρι, μὲ <u>χαιρετά</u>. Σὰ νὰ μοῦ ἔλεγε «ἔχε γειά». Με <u>πιάνει</u> τὸ κλάμα.</i>	

4. Η Τασούλα Επτακοίλη (Κείμενο 2) κινείται σε τρία χρονικά επίπεδα (παρελθόν - παρόν - μέλλον). Ποιους ρηματικούς χρόνους χρησιμοποιεί σε κάθε χρονικό επίπεδο και σε ποιο θέμα αναφέρεται σε καθένα απ' αυτά τα επίπεδα;

5. Στο Κείμενο 3 (Γιώτα Αργυροπούλου, Πέτρα ριζιμιά) υπάρχει:

- α) γραμμική αφήγηση
- β) αναδρομική αφήγηση (ανάληψη)
- γ) προδρομική αφήγηση (πρόληψη)

Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση και να την αιτιολογήσετε με βάση το κείμενο.

6. Το αφήγημα της Γιώτα Αργυροπούλου (Κείμενο 3) κινείται σε δύο χρονικά επίπεδα. Να παρουσιάσετε αυτά τα χρονικά επίπεδα και τα πρόσωπα που συνδέονται με καθένα από αυτά.
7. Στο αφήγημα της Γιώτα Αργυροπούλου (Κείμενο 3) εναλλάσσονται η μοναδική και η θαμιστική αφήγηση. Να εντοπίσετε ένα απόσπασμα για κάθε περίπτωση. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας και να εξηγήσετε τη σκοπιμότητα της επιλογής στο κάθε απόσπασμα.

